

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

14 05. 2026

с.Старое Дрожжаное

КАРАР

№ 18

Ватанны саклаучылар, шул исәптән махсус хәрби операциядә һәлак булган (вафат булган) катнашучылар истәлеген мәңгеләштерү буенча комиссия төзү турында

2025 елның 30 августындагы МД-П4-32257 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте Рәисенең Беренче урынбасары тарафыннан расланган Ватанны саклаучылар, шул исәптән махсус хәрби операциядә һәлак булган (вафат булган) катнашучылар истәлеген мәңгеләштерү буенча бердәм тәкъдимнәр нигезендә, Татарстан Республикасында күренекле шәхесләр һәм әһәмиятле вакыйгалар истәлеген мәңгеләштерү буенча ведомствоара комиссиянең 2026 елның 21 мартындагы ЛФ-12-105 номерлы утырышы беркетмәсен үтәү максатыннан, Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Уставы нигезендә **КАРАР БИРӘМ:**

1. Ватанны саклаучыларның, шул исәптән махсус хәрби операциядә һәлак булган (вафат булган) катнашучылар истәлеген мәңгеләштерү буенча комиссия төзүгә һәм аның составын 1 нче кушымта нигезендә расларга.

2. Ватанны саклаучылар, шул исәптән махсус хәрби операциядә һәлак булган (вафат булган) катнашучылар истәлеген мәңгеләштерү комиссиясе турындагы Нигезләмәне 2 нче кушымта нигезендә расларга.

3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) һәм Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының рәсми сайтында бастырып чыгарырга.

Башлык

М.Р. Гафаров

Татарстан Республикасы
 Чүпрәле муниципаль
 районы Башлыгының
 2026 елның "14" август
18 номерлы карарына
 1 нче кушымта

Ватанны саклаучылар, шул исәптән махсус хәрби операциядә һәлак булган
 (вафат булган) катнашучылар истәлеген мәңгеләштерү комиссиясе составы

1	Гафаров М.Р.	Чүпрәле муниципаль районы Башлыгы, комиссия рәисе
2	Ярухин А.Е.	Чүпрәле муниципаль районы Башлыгы урынбасары, комиссия рәисе урынбасары
3	Мөхәммәтҗанов Р.И.	Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты Житәкчесе, комиссия рәисе урынбасары (киләшү буенча);
4	Залялов А.Ф.	Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты Житәкчесенең социаль мәсьәләләр буенча урынбасары, комиссия рәисе урынбасары (киләшү буенча)
5	Абязова А.Н.	Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге әйдәүче белгече, комиссия секретаре (киләшү буенча)
6	Хәйруллин И.Р.	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Советы Аппараты житәкчесе
7	Төхфәтуллин Р.Х.	Татарстан Республикасы Буа һәм Чүпрәле районнары хәрби комиссары (киләшү буенча)
8	Вилданов Р.Р.	Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының яшьләр эшләре, спорт һәм туризм бүлеге начальнигы
9	Сагдеев З.Ф.	Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлеге начальнигы (киләшү буенча)
10	Шуркин Ю.И.	Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының төзелеш һәм ТКХ бүлеге начальнигы (киләштерү буенча)
11	Нуртдинова Ф.С.	«Ватанны саклаучылар» махсус хәрби операциядә катнашучыларга ярдәм Дәүләт фонды филиалының социаль координаторы (киләшү буенча)
12	Рәкыйпова Л.Р.	Татарстан Республикасы Хезмәт, халыкны эш белән тәэмин итү һәм социаль яклау министрлыгының Чүпрәле муниципаль

		районындагы социаль яклау бүлеге начальнигы (килешү буенча)
13	Хуснутдинов И.Р.	Чүпрәле муниципаль районы Ижтимагый Советы рәисе (килешү буенча)
14	Насыйбуллина Р.Р.	Чүпрәле районы ветераннар (пензионерлар) Советы рәисе (килешү буенча)

Гомуми бүлек начальнигы:

А.Ф. Науметов

Татарстан Республикасы
Чүпрәле муниципаль
районы
Башлыгының 2026 елның
"14" май "18" номерлы
карарына 2 нче кушымта

Ватанны саклаучылар, шул исәптән махсус хәрби операциядә һәлак булган (вафат булган) катнашучылар истәлеген мәңгеләштерү комиссиясе турында
нигезләмә

1. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Әлеге Нигезләмә Чүпрәле муниципаль районында Ватанны саклаучылар истәлеген мәңгеләштерү комиссиясенә (алга таба - Комиссия) составын, бурычларын, хокукларын һәм эшчәнлек тәртибен билгели.

1.2. Комиссия Чүпрәле муниципаль районы Башлыгы каршында төзелгән даими эшләүче коллегиаль киңәшмә органы булып тора.

1.3. Комиссия Ватанны саклаучылар, шул исәптән махсус хәрби операциядә һәлак булган (вафат булган) катнашучылар (алга таба - Ватанны саклаучылар) истәлеген мәңгеләштерү, тарихи хакыйкәтне саклау, гражданнырға патриотик тәрбия бирү, шулай ук исән һәм һәлак булган Ватанны саклаучыларга рәхмәт һәм хөрмәт белдерү максатында төзелә.

1.4. Комиссия үз эшчәнлегендә Россия Федерациясе Конституциясенә, 1993 елның 14 гыйнварындагы 4292-І номерлы «Ватанны саклаганда һәлак булганнар истәлеген мәңгеләштерү турында» Федераль законына, Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан 2025 елның 30 августындагы МД-П4-32257 номеры белән расланган "Ватанны саклаучыларның, шул исәптән махсус хәрби операциядә һәлак булган (вафат булган) катнашучылар истәлеген мәңгеләштерү буенча бердәм тәкъдимнәр" документына, әлеге Нигезләмәгә, шулай ук башка норматив хокукий актларга нигезләнә.

1.5. Ватанны саклаучылар истәлеген мәңгеләштерүнең төп рәвешләре «Ватанны саклаганда һәлак булганнар истәлеген мәңгеләштерү турында» 1993 елның 14 гыйнварындагы 4292-І номерлы Россия Федерациясе Законының 2 статьясында беркетелгән һәм шул исәптән:

- мемориаль музейлар төзү;
- музейларда экспозиция булдыру яисә тулыландыру;
- мемориаль такта, һәйкәл, стела,obelisk урнаштыру;

- Ватанны саклаганда һәлак булган мәетләрне күмү һәм янадан күмү, хәрби күмүләрне саклау һәм төзекләндерү, Ватанны саклаганда һәлак булганнарны күмүнең башка урыннарын булдыру, саклау һәм төзекләндерү, кабер ташлары, һәйкәлләр, стел,obeliskлар, башка мемориаль корылмалар һәм һәлак булганнарны мәңгеләштерүче объектлар урнаштыру;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның батырлыклары белән тарихи яктан бәйле аерым территорияләрне саклау һәм төзекләндерү;

- билгесез хәрби күмүләрне һәм күмелмәгән калдыкларны ачыклауга, Ватанны саклаганда һәлак булганнарның һәм хәбәрсез югалганнарның исемнәрен урнаштыруга, аларның исемнәрен һәм алар турында хәтер китапларына һәм тиешле мәгълүмат системаларына кертүгә юнәлдерелгән эзләнү эше;

- массакуләм мәгълүмат чараларында һәм "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Ватанны саклаганда һәлак булганнарның турындагы материаллар бастырып чыгару, аларның батырлыкларына багышланган сәнгать һәм әдәбият әсәрләрен булдыру, күргәзмәләр оештыру;

- урамнарға һәм мәйданнарға, географик объектларға, оешмаларға, шул исәптән мәгариф оешмаларына, учреждениеләргә Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен бирү;

- Ватанны саклаганда һәлак булганнарның исемнәрен мәңгеләштерә торган истәлекле даталарны билгеләү.

1.6. Тамаша-массакуләм билгеләнештәге биналарда (театрлар, кинотеатрлар, музейлар, сәнгать галереяләре) мемориаль такталар куелмый.

1.7. Ватанны саклаучыларның тормышы һәм хезмәтә белән бәйлә биналар һәм корылмаларга истәлек билгеләре һәм такталар урнаштырганда, һәр Ватанны саклаучыга (Ватанны саклаучылар төркеменә) бердән артык билгә урнаштырылмаска киңәш ителә.

Шул ук вакытта Ватанның һәлак булган яклаучысы истәлегенә мемориаль корылма төзү яқынлашып килүче тарихи вакыйгадан соң 2 елдан да иртәрәк булмаган вакытта яисә Россия Федерациясә законнары нигезендә рәсми документлар белән расланган мәңгеләштерелә торган зат вафат булганнан соң башкарылырга тәкъдим ителә.

Күренекле шәхес яки вакыйга истәлегенә торак пункт чикләрендә, кагыйдә буларак, бер генә мемориаль корылма урнаштырыла.

Әгәр шәхеснең хәтерә башка формаларда мәңгеләштерелгән булса (учреждениегә мәңгеләштерелүче зат исемен бирү, аның хөрмәтенә урам, сквер исемен бирү, һәйкәл, бюст кую) мемориаль корылмалар, кагыйдә буларак, билгеләнми.

1.8. Комиссия эшчәнлегә аның эше турында мәгълүматны ачык, аңлаешлы, дәрәс һәм вакытында бирү принципларына нигезләнә.

2. Комиссия эшчәнлегенә төп юнәлешләре

2.1. Ватанны саклаганда һәлак булганнарның истәлеген мәңгеләштерүгә юнәлдерелгән тәкъдимнәренә һәм проектларны карау.

2.2. Чүпрәлә муниципаль округындагы һәйкәлләренә, архитектура яисә монументаль характердагы башка корылмаларны күчерү һәм сүтү турында фикер алышуда һәм карарлар кабул итүдә катнашу.

2.3. Чүпрәлә муниципаль районының һәлак булганнарын искә алуны мәңгеләштерүчә мемориаль корылмалар, һәйкәлләр, мемориаль такталар, башка истәлекле билгеләр төзү, урнаштыру һәм сүтү турындагы тәкъдимнәренә карау.

2.4. Мемориаль корылмаларны, һәйкәлләрне, мемориаль такталарны һәм башка истәлекле билгеләрне саклауга кагылышлы мәсьәләләр һәм төзекләндерү эшләре буенча тәкъдимнәр керту.

2.5. Ватанны саклаганда һәлак булганнарны күмүнең башка урыннарын булдыру, саклау һәм төзекләндерү турындагы тәкъдимнәрне карау.

2.6. Ватанны саклаганда урамнарға һәм мәйданнарға, оешмаларға, шул исәптән мәгариф оешмаларына, учреждениеләргә һәлак булганнарның исемнәрен бирү турындагы тәкъдимнәрне карау.

2.7. Ватанны саклаучылар истәлеген мәңгеләштерү буенча башка чаралар турындагы тәкъдимнәрне карау.

2.8. Ватанны саклаучылар истәлеген мәңгеләштерү рәвешләренә кергән һәм каралган тәкъдимнәр буенча уңай яки тискәре карар кабул итү.

2.9. Комиссия компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча карарлар кабул иткәндә жәмәгатьчелек фикерен исәпкә алу һәм анализлау.

3. Ватанны саклаучылар истәлеген мәңгеләштерү турында карарлар кабул итү өчен нигез булып торган критерийлар

3.1. Критерийлар булып:

- сугыш хәрәкәтләре барышында, башка сугышчан бурычларны үтәгәндә яисә Ватанны саклау буенча хезмәт бурычларын үтәгәндә һәлак булу;

- башка дәүләтләр территорияләрендә хәрби бурычын үтәгәндә һәлак булу; күрсәтелгән нәтижеләрнең кайчан башлануына карамастан, Ватанны саклаганда алган яралардан, контузияләрдән, имгәнүләрдән яисә авырулардан килгән үлем, шулай ук хәрби хәрәкәтләр барышында, башка сугышчан бурычларны үтәгәндә яисә хезмәт бурычларын үтәгәндә хәбәрсез югалу;

- Ватанны саклаучы кылган гамәлнең әһәмияте;

- Ватан алдында казаньшлар булу;

- Ватанны саклаучының Россия Федерациясе алдындагы казаньшларын тарихи-архив һәм бүләкләү документлары белән раслау;

- Ватанны саклаучылар барлыкка килгән сугышчан обстановка нәтижәсендә һәлак булган, әсирлектә вафат булган, Ватанына хыянәт итмәгән, намусын һәм абруен югалтмаган әсирлектә һәлак булган.

4. Комиссия составы

4.1. Комиссия Чүпрәле муниципаль районының вазыйфаи затларыннан һәм жириле үзидарә органнары белгечләреннән, Чүпрәле муниципаль округының муниципаль учреждениеләре белгечләреннән, вәкиллекле органнар депутатларыннан, иҗтимагый һәм башка оешмалар вәкилләреннән (киләшү буенча) төзелә.

4.2. Комиссия составы Чүпрәле муниципаль районы Башлыгының карары белән раслана. Комиссия комиссия рәисе, комиссия рәисе урынбасары, секретарь һәм комиссия әгъзаларыннан тора.

Комиссия утырышына, милек рәвешләренә бәйсез рәвештә, дәүләт һәм муниципаль хакимияте органнары, жириле үзидарә органнары, оешмалар вәкилләре, экспертлар һәм комиссиянең киңәш бирү тавышы хокукына ия утырышларында

карала торган мәсьәләләрне хәл итүдә катнашу өчен башка затлар чакырылырга мөмкин.

4.3. Комиссия белән Комиссия рәйсе җитәкчелек итә.

Комиссия рәйсе:

- Комиссия утырышларын чакыра һәм алып бара;
- комиссия эшчәнлегенә гомуми җитәкчелек итә;
- комиссия утырышларының беркетмәләренә имза сала.

Утырышта Комиссия рәйсе булмаган яисә ул үз вазыйфаларын үти алмаган очракта, Комиссия рәйсе вазыйфаларын Комиссия рәйсе урынбасары башкара.

4.4. Карала торган мәсьәләләр буенча фикер алышканда һәм Комиссия карарларын кабул иткәндә Комиссия әгъзалары тигез хокукларга ия булалар.

Комиссия әгъзалары бурычлы:

- Комиссия утырышында катнашырга. Комиссия әгъзаларының утырышларда булмавы бары тик Комиссия рәйсе рәхсәте белән яисә җитди сәбәпләр булганда гына рәхсәт ителә;

- Комиссия адресына кәргән мәсьәләләр буенча Комиссия кабул иткән карарлар буенча фикер алышуда катнашырга;

- Комиссия карарлар кабул иткәндә тавыш бирүдә катнашырга;

4.5. Комиссия секретаре:

- Комиссия утырышына әзерлекне оештыра;

- Комиссия әгъзаларына Комиссия утырышларын үткөрү датасы, урыны һәм вакыты турында үз вакытында хәбәр итә;

- Комиссия рәйсе, аның урынбасары йөкләмәләрен үти;

- Комиссия утырышы беркетмәсен алып бара һәм рәсмиләштерә, аңа имза сала.

5. Комиссия хокуклары

5.1. Чүпрәле муниципаль районы дәүләт хакимияте органнарыннан, җирле үзидарә органнарыннан, учреждениеләреннән, оешмаларыннан Комиссия компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча мәгълүмат соратып алырга.

5.3. Комиссия компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча тиешле тәкъдимнәр әзерләү эшенә бәйсез экспертларны җәлеп итәргә.

5.4. Комиссия компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча җәмәгатьчелек фикереннән сорашып белешүләр үткөрүне оештырырга.

5.6. Комиссия компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча хәбәрләрне массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарырга.

6. Комиссия эшчәнлегенә тәртибе.

6.1. Комиссия Ватанны саклаучылар истәлеген мөңгеләштерү мәсьәләләрен, шул исәптән граждандан, дәүләт, ижтимагый-дәүләт (ижтимагый) берләшмәләреннән һәм оешмалардан керә торган тәкъдимнәрне (үтенечнамәләренә) карый (алга таба - гражданин, оешма);

6.2. Комиссиягә тапшырыла торган документлар исемлегенә:

- гражданның (оешманың) үтенече;

- мәңгеләштерелә торган Ватанны саклаучы турында тарихи яки тарихи-биографик белешмә;

- мәңгеләштерелүче затның вакыйганың яисә казаньшларының дәрәсләген раслый торган архив, бүләкләү документларының күчәрмәләре;

- мәңгеләштерү формасы буенча тәкъдим;

- мәңгеләштерелүче затның мәңгеләштерү урынында яшәү чорын күрсәтеп, йорт кенәгәсеннән өземтә;

- эшләргә финанслау турында үтенечнамәче оешманың язма йөкләмәсе;

- үтенеч белән мөрәжәгать итүче гражданның эшләргә финанслау турында язма йөкләмәсе йә финанслауны гамәлгә ашыру мөмкин түгеллегә турында хәбәрнамә.

6.3. Комиссия эшчәнлеген оештыру-техник яктан тәмин итү Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитетының мәдәният бүлегә тарафыннан гамәлгә ашырыла.

6.4. Аеруча мөһим мәсьәләләргә хәл иткәндә комиссия утырышына экспертлар, шул исәптән тиешле профильдәге белгечләр чакырылырга мөмкин.

6.5. Комиссия эшенең оештыру-хокукый формасы булып инициаторлардан тәкъдимнәр кәргән саен уздырыла торган утырышлар тора, ләкин елга 2 тапкырдан да ким түгел.

Әлеге Нигезләмәнең 6.2 пунктында күрсәтелгән документлар кәргән көннән соң бер ай эчендә үтенечнамәләргә карау Комиссиягә утырышы уздырыла. Үтенечнамәләргә карау нәтижәсендә Комиссия түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

- үтенечнамәне хупларга һәм үтенечнамәне гамәлгә ашырган өчен җаваплы вазыйфаи затларны билгеләргә, хәтерне мәңгеләштерү эшләргә уздыру тәртибен (чараларда катнашучы кызыксынган органнар һәм оешмалар исемлегә, финанс-икътисадый чыгымнар күләмен билгеләү, эшләргә башкару өчен финанс чараларын, көчләргә бүлеп бирү һ.б.);

- үтенечнамәләргә карауны өстәмә белешмәләр һәм документлар алу зарурлыгына бәйле рәвештә яисә комиссия билгеләгән башка сәбәпләр аркасында комиссия билгеләгән вакытка күчәргә;

- үтенечнамә бирү оешмасын (гражданинга) вакыйгаларны яисә шәхесне башка формаларда мәңгеләштерәргә киңәш итәргә.

6.6. Утырышта Комиссия составының яртысыннан да ким булмаган өлеш катнашса, Комиссия карары хокуклы дип санала.

6.7. Комиссия әгъзалары карала торган мәсьәләләр буенча фикер алышканда тигез хокукларга ия булалар.

6.8. Комиссия карарлары ачык тавыш бирү юлы белән, утырышта катнашучы комиссия әгъзалары саныннан гади күпчелек тавыш белән кабул ителә. Комиссия карары күпчелек тавыш белән кабул ителә. Тавышлар тигез булганда Комиссия рәисе тавышы хәлиткәч булып тора.

6.9. Комиссия әгъзаларының күпчелек тавышлары кабул иткән карар белән килешмәгән комиссия әгъзасы карала торган мәсьәлә буенча аерым фикер белдерәргә һәм аны язма рәвештә бәян итәргә хокуклы. Комиссия утырышы беркетмәсенә аерым фикер кушып бирелә.

6.10. Комиссия һәрьяклап фикер алыша һәм карауга тәкъдим ителгән һәр тәкъдимне бәяли. Комиссия әғзаларының кисәтүләре төгәл һәм ачык итеп формалаштырылырга, рәис тарафыннан шәрехләнергә тиеш. Бәяләмәләр һәм тәкъдимнәр утырышта катнашучы комиссия әғзаларының ачык тавыш бирүендә гади күпчелек тавыш белән кабул ителә. Ижади проектлар турында фикер алышу авторлар катнашында узарга мөмкин. Комиссия утырышында гражданнар, шул исәптән оешмалар, ижтимагый берләшмәләр, дөүләт органнары һәм җирле үзидарә органнары вәкилләре катнашырга хокуклы.

6.11. Утырыш барышы, фикер алышу, искәрмәләр, кабул ителгән карарлар беркетмәдә теркәлә, ул комиссия секретаре тарафыннан алып барыла һәм комиссия рәисе тарафыннан утырыш уздырылган көннән алып 5 эш көне эчендә раслана. Беркетмә комиссия эшчәнлегенә кагылышлы башка документлар һәм материаллар белән бергә район Башкарма комитетының мәдәният бүлегендә саклана.

6.12. Комиссия утырышларының беркетмәләренә, бәяләмәләргә, тәкъдимнәргә Комиссия секретаре имза сала һәм Комиссия рәисе тарафыннан раслана.

6.13. Тәкъдимне карау нәтижәләре буенча Комиссия аның буенча уңай яисә тискәре бәяләмә бирә (хуплый яисә хупламый).

6.14. Комиссиянең бәяләмәләре, тәкъдимнәре алар кабул ителгән көннән алып 15 көн эчендә мөрәҗәгатләр авторларына, кызыксынган затларга, вазыйфаи затларга, шулай ук җирле үзидарә органнарының структур бүлекчәләренә үз компетенцияләре нигезендә карарлар кабул итү өчен жиберелә.

7. Мемориаль такталарны проектлау, төзү, урнаштыру һәм техник яктан тәэмин итү үтенечнамә биргән оешмалар яки гражданнар тарафыннан үз акчалары исәбеннән башкарыла.

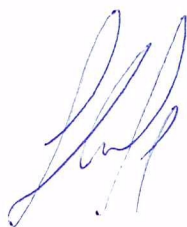
8. Ижтимагый биналарга (шул исәптән мәгариф оешмаларына) мемориаль такталар урнаштырганда төп материал итеп алтын төстөгә язулар төшерелгән ак төстөгә мөрмәр яки гранит кулланырга киңәш ителә.

9. Мемориаль такталарны проектлау, төзү, урнаштыру һәм техник яктан тәэмин итү үтенечнамә бирүче оешмалар яисә гражданнар тарафыннан үз акчалары һәм (яисә) җәлеп ителгән акчалар хисабына гамәлгә ашырыла.

10. Билгеләнгән объект җирле үзидарә органнары балансына куела, алар аларның сакланышын һәм тиешле хәлдә тотылуын тәэмин итә.

10.1.2. Комиссияләрнең мемориаль корылмаларын инвентаризацияләү кимендә 5 елга бер тапкыр үткәрелә. Демонтажлау, алмаштыру яки реконструкцияләү Комиссия карары буенча гына, башлангыч инициаторларның ризалыгы белән рөхсәт ителә.

Гомуми бүлек начальнигы:

А.Ф. Науметов